

АНАЛИЗА ПОСТУПАЊА РТС-А ВЕЗАНО ЗА КОНКУРС 2023.

Чињенично стање

Јавна медијска установа Радио телевизија Србије је у 2023.години расписала јавни конкурс за избор програмских садржаја европских независних продукција, који ће се емитовати на програмима и интернет платформама Радио- телевизије Србије.

Za česme је 30.05.2023.године поднела уредну пријаву на наведени Јавни конкурс РТС-а, са документарним ТВ серијалом „Погледај око себе“, који је настао у оквиру реализације пројекта Еколошки одговор на експанзију рударења у Тимочкој Крајни, а који је суфинансиран од стране Делегације ЕУ у Републици Србији.

Za česme је у више наврата, током новембра и децембра 2023.године подносила захтев РТС за информације о статусу конкурса и њихове пријаве, да би тек 05.01.2024.године РТС доставио Za česme одговор, у виду е-маил поруке, да је њихова пријава и пројекат одбијен, са образложењем да је редакција еколошког програма у оквиру Радио-телевизије Србије анализом синопсиса програмског садржаја „Погледај око себе“, приложеног уз пријаву, констатовала да се предметним темама Радио-телевизија Србије, већ бави у оквиру серијала у сопственој продукцији „Еко перспективе“ и „Еду глобал“ и других емисија, те имајући у виду тренутне програмске потребе, пријава за предметни програмски садржај није одабрана на наведеном јавном конкурсима.

Истог дана, 05.01.2024.године, донета је Одлука генералног директор РТС-а бр.105, о изабраним програмским садржајима европских независних продукција, које ће се емитовати на програмима и интернет платформама РТС-а, међу којима се није нашао Za česme.

На основу датог одговора РТС путем е-маила 05.01.2024.године, Za česme Зајечар, је проверила тачност навода из одговора да се предметном темом која је описана у синопсису програмског садржаја Za česme, „Погледај око себе“, бави РТС у оквиру серијала у сопственој продукцији, те је анализом 60 емисија РТС-а „Еко Перспективе“ и „Еду глобал“ утврђено да кроз емисије није обрађена ни једна тема која је наведена у синопсису ТВ серијала „Погледај око себе“, са којим је Za česme конкурисала. Реч је о темама које прате утицај и последице рударења на територији Источне Србије, где се већ две године дешава експанзија рударења у размерама које нису забележене на европском континенту. Јавни интерес је такође оправдавао реализацију предложеног ТВ серијала, који се огледа у потреби грађана да путем јавног сервиса буду обавештени о утицајима експанзије рударења

у највећим рудним налазиштима бакра и злата на свету и утицају на животну средину и здравље људи у Источној Србији, али и шире.

У емисијама РТС-а „Еко Перспективе“ и „Еду глобал“, обрађиване су теме из области заштите животне средине у више од 20 градова у Србији, али ниједан није се тицао тема из Источне Србије. Такође, обрађиване су еколошке теме везане за друге земље у Европи, али тиме није обрађена тема екологије које су везане за Источну Србију.

Правни оквир:

Право на обавештеност је уставно право које је прописано чланом 51 Устава Републике Србије којим је предвиђено:

„Свако има право да истинито, потпуно и благовремено буде обавештаван о питањима од јавног значаја и средства јавног обавештавања су дужна да то право поштују.“

Право на здраву животну средину је уставно право које је прописано чланом 74 Устава Републике Србије којим је предвиђено:

„Свако има право на здраву животну средину и на благовремено и потпуно обавештавање о њеном стању.

Свако, а посебно Република Србија и аутономна покрајина, одговоран је за заштиту животне средине.

Свако је дужан да чува и побољшава животну средину.“

Закон о јавном информисању и медијима (*Сл.гласник РС 83/2014, 58/2015, 12/2016*) важећи у време расписивања конкурса, у члану 15 ст. 1 тачка 7 прописује **да је јавни интерес у области јавног информисања је и подршка производњи медијских садржаја у циљу заштите и развоја људских права и демократије, унапређивања правне и социјалне државе, слободног развоја личности и заштите деце и младих, развоја културног и уметничког стваралаштва, развоја образовања, укључујући и медијску писменост као део образовног система, развоја науке, развоја спорта и физичке културе и заштите животне средине и здравља људи.**

Закон о јавним медијским садржајима у члану 2 прописује да је јавни медијски сервис је независан и самосталан правни субјект који, обављањем своје основне делатности, *омогућава остваривање јавног интереса у области јавног информисања*, и пружа опште и свеобухватне медијске услуге које подразумевају информативне, образовне, културне и забавне садржаје намењене свим деловима друштва. **Члан 3. Закона о јавним медијским садржајима прописује да је основна делатност јавног медијског сервиса у функцији је остваривања јавног интереса** дефинисаног овим законом, а подразумева производњу, куповину, обраду и објављивање радио, телевизијских и мултимедијалних садржаја, нарочито информативних, образовних, културно-уметничких, дејских, забавних, спортских, верских и других који су од јавног интереса за грађане, а који за циљ имају остваривање људских права и слобода, размену идеја и мишљења, неговање вредности демократског друштва, унапређивање политичке, полне, међунационалне и верске толеранције и

разумевања, као и очување националног идентитета српског народа и националних мањина, као и пружање аудио и аудио-визуелних медијских услуга и објављивање електронских издања као услуга од јавног интереса. **Чланом 7 тачка 7 прописано је да јавни интерес, у складу са законом којим се уређује област јавног информисања, који јавни медијски сервис остварује кроз своје програмске садржаје,** је и непристрасно обрађивање политичких, историјских, привредних, социјалних, здравствених, културних, образовних, научних, **еколошких** и других питања, омогућавајући равноправно сучељавање различитих становишта, а рад јавног медијског садржаја треба да почива на начелима прописаним чланом 4 овог Закона: истинито, непристрасно, потпуно и благовремено информисање, независност уређивачке политике, независност од извора финансирања, **забрана сваког облика цензуре и незаконитог утицаја на рад јавног медијског сервиса,** редакције и новинара, примена међународно признатих норми и принципа, а нарочито поштовање људских права и слобода и демократских вредности, поштовање професионалних стандарда и кодекса.

Закон о јавним медијским сервисима у члану 10 прописује да јавни медијски сервис обезбеђује најмање 10% годишњег програмског времена или најмање 10% годишњег програмског буџета, за аудио-визуелна дела европске независне продукције, изузимајући време намењено за вести, спортске догађаје, игре, рекламе, телетекст и телевизијску продају.

Удео из става 1. овог члана достиже се постепено, у складу са одредбама закона којим се уређује област електронских медија, уважавајући обавезу јавног медијског сервиса да обезбеди остваривања јавног интереса кроз информативне, образовне, културне и забавне садржаје.

Програмски садржаји старији од пет година могу чинити највише половину удела из става 1. овог члана.

Програмски садржаји независних продукција из става 1. овог члана бирају се на основу јавног конкурса.

Поступак и критеријуми за одабир програмских садржаја из става 1. овог члана ближе се утврђује општим актом јавног медијског сервиса.

Критеријуми за одабир програмских садржаја из става 1. овог члана морају бити недискриминаторни и у складу са програмским обавезама прописаним овим законом.

Правилник о критеријумима и начину одабира програмских садржаја европских независних продукција Јавне медијске установе Радио телевизије Србије, уређује критеријуме и начин одабира програмских садржаја европских независних продукција.

Чланом 5 ст.7 Правилника прописано је да је комисија је у обавези да се састаје једном месечно (крајем сваког месеца), како би прегледала пристигле пријаве независних продуцентата у том месецу и предлоге пријава програмских садржаја упутила одговарајућим редакцијама (главним и одговорним уредницима програма РТС и на даље поступање и

одабир програмских садржаја и тако обједињени предлог упутила генералном директору на одлучивање.

Према члану 9 Правилника критеријум за одабир програмских садржаја независне продукције су:

- Квалитет сценарија, синопсиса, односно снимљеног пилот програма,
- Допринос идеје, односно садржине програма јавном интересу,
- Оригиналност идеје,
- Цена и обим права која се уступају,
- Референца глумца, редитеља, сниматеља, аутора сценарија и др,
- Референца независног продуцента (уредно испуњавање уговорних обавеза).

Чланом 10 Правилника прописано је да приликом сачињавања предлога за одабир програмских садржаја главни и одговорни уредници програма Радио телевизија Србије воде рачуна о законским програмским обавезама и програмским циљевима РТС-а.

Члан 4 Статута Јавне медијске установе прописује:

„РТС у складу са највишим етичким стандардима и стандардима квалитета програма промовише:

1. националне и културне вредности;
2. медијску културу и писменост;
3. основна људска и грађанска права;
4. европске и универзалне вредности;
5. цивилно друштво;
6. различитост и толеранцију;
7. солидарност и хуманост и заштиту малолетника;
8. креативност и иновативност;
9. поверење јавности према РТС-у;
10. остале стандарде и вредности прописане законом.”

Члан 21 Статута прописује програмско јединство у пословању РТС, тако да се оно заснива на јединственој програмској концепцији и уређивању и производњи програма на основу критеријума квалитета.

Закључак:

Јавни медијски сервис РТС, грубо је повредио је право За ђесме као учесника на конкурс за избор програмских садржаја европских независних продукција, који ће се емитовати на

програмима и интернет платформама Радио- телевизије Србије. Повреда права се састоји у нетранспарентном и необразложеном поступању РТС-а при доношењу одлуке о одабиру програмских садржаја европских независних продукција, неодлучивање о поднетој пријави у периоду дужем од 6 месеци од дана подношења исте (иако је чланом 5 Правилника прописано да сваког месеца комисија прегледа пристигле одлуке) а посебно имајући у виду да је тема којом се бави пројекат *Za česme*, актуелна и битна за јавност у Србији.

Поступање РТС-а у конкретном случају може се оценити и као поступање супротно јавном интересу који је прописан Законом и јавном информисању и медијима, Законом о јавним медијским сервисима и Статутом РТС-а, у области заштите животне средине и здравља људи, а неиспуњавање обавеза јавног медијског сервиса која је установљена члан.10 Закона о јавним медијским сервисима води повреди права независних продукција, које ће се дискриминаторским и цензорским поступањем РТС-а временом угасити. Недостатак програмског садржаја независних продукција, води систем у једноумље и контролисани у централизован систем јавног информисања, који је супротан свим начелима демократије.

Због нормативног недостатка садржине Правилника критеријумима и начину одабира програмских садржаја европских независних продукција Јавне медијске установе Радио телевизије Србије, који не садржи шире дефинисање поступка одабира, механизма контроле законитости избора путем правних лекова, као и транспарентност поступања РТС-а након избора садржаја који ће емитовати (садржина тих уговора), независне продукције чији садржаји нису одабрани на конкурсима, ту би најчешће и одустајали у својим активностима, а њихов рад и информација која је била намењена јавности и која би допринела јавном интересу, пропада.

Могућ пут контроле рада и законитости поступања јавног медијског сервиса је преко Регулаторног тела за електронске медије, путем пријаве а на основу одредби Закона о електронским медијима (члан.31-45), којим је регулисан надзор над радом пружалаца медијских услуга. У том смислу, а на основу пријаве могло би се тражити да Регулатор испита законитост јавног конкурса и испуњавање обавеза из члана 10 Закона о јавним медијским сервисима - да ли је најмање 10% годишњег програмског времена или најмање 10% годишњег програмског буџета, искоришћено за аудио-визуелна дела европске независне продукције, изузимајући време намењено за вести, спортске догађаје, игре, рекламе, телетекст и телевизијску продају.

Такође, у том поступку би се могли испитати чињенични наводи одговора РТС-а од 05.01.2024.године, да ли је заиста тема екологије у Источној Србији била обрађивана на РТС у оквиру серијала у сопственој продукцији - „Еко Перспективе“ и „Еду глобал“.

Ускраћивање емитовања емисија које је *Za česme* створила и предала на конкурс РТС -у дана 30.05.2024.године, као независна продукција, ускраћено је уставно право грађана Србије на обавештеност о питању од јавног значаја као што је загађивање и уништавање

животне средине у Источној Србији, а што је од нераскидивог значаја и везано је и за здравље људи. Истовремено повређено је и погажено уставно право на здраву животну средину и на потпуно обавештавање о њеном стању, које је незаконитим поступањем РТС-а као медијског сервиса спречено, а из очитих разлога зависности управљачке политике у РТС-у од политичких интереса владајућих структура у Србији.

Београд,

28-05-2024

ADVOKAT
ŽELJKO Đ RISTIĆ
BEOGRAD, Desanke Maksimović 17
Tel. 2239-088